

Короткий зміст курсу

Розділ I. Соціальна робота як наука, навчальна дисципліна і особливий вид діяльності

Поняття науки, ознаки науки. Характеристика соціальної роботи як науки. Предмет дослідження соціальної роботи як науки. Науковий і прикладний характер соціальної роботи. Завдання соціальної роботи як науки. Принципи соціальної роботи як невід'ємний компонент справжньої науки. Методи соціальної роботи. Зв'язки соціальної роботи з іншими науками.

Соціальна робота як навчальна дисципліна, її зміст, структура, методичні особливості. Завдання соціальної роботи як навчальної дисципліни. Поняття і категорії курсу: загальні з іншими науками і окремі.

Діяльність як спосіб існування і розвитку соціальної дійсності. Соціальна робота як особливий вид діяльності.

Соціальна робота як цілісна система. Окремі компоненти системи: суб'єкт, об'єкт, ціль, зміст, засоби, функції соціальної роботи. Характеристика кожного з компонентів.

Управління як складова змісту соціальної роботи.

Висококваліфіковані кадри як один з елементів системи соціальної роботи.

Розділ II. Організація соціального захисту населення в Україні. Миколаївська модель соціального захисту населення

Поняття соціального захисту. Загальна структура соціального захисту населення в Україні. Органи, що здійснюють законодавчу та нормотворчу роль в соціальному захисті населення. Рівні в структурі соціального захисту: державний, регіональний, трудовий колектив, недержавні організації.

Функції та напрями діяльності Міністерства праці та соціального захисту населення України.

Функції та напрями діяльності головного управління праці та соціального захисту населення. Функції та напрями діяльності районних управлінь праці та соціального захисту населення. Територіальні центри: статус, функції, джерела фінансування.

Благодійні організації: міжнародні, всеукраїнські, місцеві. Фонди. Недержавні громадські організації.

Миколаївська модель соціального захисту населення: назрілі проблеми і обумовленість реорганізації. I етап реорганізації – створення територіальних центрів при райміськвиконкомках. II етап реорганізації – створення управлінь соціального захисту населення при рай- і міськвиконкомках, райдержадміністраціях. III етап реорганізації – створення сільських (селищних) центрів соціального захисту населення. Положення про сільські (селищні) центри соціального захисту населення. Функції та напрями діяльності центрів. Підрозділи достатнього мінімуму. Удосконалення управління системою та кадрове забезпечення.

Сучасна структура системи соціального захисту населення Миколаївської області.

Розділ III. Історія соціальної роботи в Україні: теоретико-методологічні аспекти. Методи вивчення закордонного досвіду соціальної роботи

Язичеський світогляд та світосприйняття в період архитипічної свідомості. Архаїчна парадигма допомоги.

Основні тенденції княжої опіки. Церковно-монастирська система благодійності. “Теорія милосердя” в підходах книжників Київської Русі.

Благодійницькі напрями діяльності київських братств. Благодійництво у період Запорізької Січі.

Українські громади періоду XVI-XVIII ст., їх статус. Оформлення теоретичних підходів до суспільного та приватного опікування.

Інститути соціальної опіки часів Петра I.

Структура інститутів допомоги XIX ст.

Благодійні заклади на Україні початку XX ст. Діяльність Українського товариства Червоного Хреста.

Соціальне забезпечення трудящих у 30-ті роки. Патерналістична модель соціального захисту в СРСР.

Суспільна та благодійна практика соціальної підтримки у перехідний період української економіки.

Питання використання в Україні закордонного досвіду соціальної роботи.

Основні методи вивчення закордонного досвіду соціальної роботи: загальні (історичний, порівняльний, системного аналізу) та конкретні (спостереження, аналіз документів тощо).

Шведська модель соціального захисту.

Американська модель соціального захисту.

Німецька модель соціального захисту.

Порівняльна характеристика американської та європейської моделей

соціальної підтримки населення.

Розділ IV. Соціальні технології, технології соціальної роботи. Ефективність соціальної роботи

Поняття технології, поняття соціальної технології. Багатоваріантність класифікації соціальних технологій. Основні характеристики соціальних технологій. Загальна схема соціальних технологій як цілісного явища.

Нові та традиційні соціальні технології.

Технології пошуку стратегій управління – організаційно-дійові та суб'єктні.

Типологізація соціальних технологій з точки зору масштабності. Технології загальні та окремі.

Технології стратегічного та тактичного характеру.

Класифікація соціальних технологій за ступенем їх практичного включення в організаційний процес технологічної розробки та соціального впливу: кабінетні, лабораторні, польові.

Технології соціальної роботи.

Ефективність соціальної роботи: новизна проблеми. Ефективність як складний феномен, її компоненти. Ефективність позитивна й негативна.

Типи цілей в соціальній роботі. Їх конкретизація з урахуванням специфіки об'єкта, напрямків та рівнів соціальної роботи.

Витрати як складова ефективності. Види витрат.

Умови діяльності як найважливіший компонент ефективності. Поняття умов діяльності. Групи елементів умов праці.

Ефективність соціальної роботи як науки. Ефективність соціальної роботи як навчальної дисципліни. Ефективність соціальної роботи як практичної діяльності.

Потреби, види потреб, соціальні потреби. Соціальна робота як задоволення соціальних потреб населення.

Розділ V. Особливості соціальної роботи з різними групами клієнтів

Процес старіння та його специфічні особливості. Науки, що вивчають процес старіння. Фактори старіння: біологічні, соціальні, екологічні. Психологічна характеристика процесу старіння. Основні проблеми людей похилого віку. Форми соціальної роботи з людьми похилого віку. Надомне обслуговування. Система закладів соціальної роботи з літніми людьми, основні послуги, що надаються в них. Принципи ООН стосовно людей похилого віку.

Поняття інвалідності. Причини інвалідності та різновиди інвалідизації. Проблеми інвалідів. Правова база соціального захисту інвалідів. Стандарти

правила забезпечення рівних можливостей. Принципи соціальної роботи з інвалідами. Соціальна політика держави стосовно інвалідів. Соціальний захист інвалідів. Форми і методи соціальної роботи з інвалідами. Організації та установи, що реалізують державну політику щодо інвалідів.

Поняття сім'ї. Сім'я як складний соціальний феномен. Типи сімей за структурою. Функції сім'ї. Сучасні проблеми сім'ї. Демографічні проблеми. Державна допомога сім'ям. Соціальний статус дітей, молоді. Проблеми дитинства. Принципи реалізації соціальної роботи з дітьми, молоддю.

Поняття спеціальних груп клієнтів та характеристика кожної з них. Напрями та методи корекційної роботи. Соціальна діагностика. Запобіжно-профілактична робота. Лікувально-оздоровча робота.

Принципи, форми та методи соціальної роботи з хворими на алкоголізм і наркоманію. Реабілітаційна робота. Органи та установи, що здійснюють роботу із спеціальними групами клієнтів.

Основні завдання соціально-психологічної служби в роботі з ув'язненими. Актуальність проблеми створення інституцій для інтеграції колишніх в'язнів у суспільство.

Головні причини безробіття. Законодавство про працю. Соціальний захист безробітних.

Розділ VI. Професія “соціальний працівник”

Вимоги Державних стандартів професії “Соціальний працівник”. Посадові обов'язки соціального працівника. Знання та вміння соціального працівника для професійної діяльності в установах і організаціях соціальної сфери. Необхідні особистісні якості. Міжнародні Етичні Стандарти Соціальних Працівників. Основні стандарти роботи соціального працівника з клієнтами відносно до установ і організацій, по відношенню до колег.

Поняття професії та професіоналізму. Шляхи формування професіоналізму в соціальній роботі: якісна профорієнтація, відбір соціально активної молоді з професійним покликанням, високий рівень викладацького складу; міцна матеріальна база, якісна практична підготовка майбутніх фахівців із соціальної роботи.

Проблеми, що стосуються людських ресурсів у соціальній сфері: виявлення соціально активної молоді та її допрофесійна підготовка; розробка єдиних навчальних стандартів, методології та методичного забезпечення навчання соціальній роботі тощо. Сучасний стан підготовки соціальних працівників.

Міжнародні проекти навчання соціальній роботі. Застосування закордонного досвіду з цього питання. Мережа навчальних закладів України, що готують фахівців для соціальної сфери. Необхідність підняття статусу та престижу професії.

Миколаївський досвід впровадження єдиної системи формування